

DR. PETER VAJKOCZY

GISELA FICHTL

közreműködésével

ÉLET
ÉS HALÁL
KÜSZÖBÉN

*Egy agysebész
legmegrázóbb esetei*

Open Books

Előszó

A páciens súlyos tünetekre panaszkodott: neheze esett a mozgás, gyakran szédült, sőt időnként még a beszéddel is gondjai voltak. Az MRI jókora aneurizmát mutatott ki a 35 éves énekes-dalszerző, Pam Reynolds agyában. Az aneurizma rendellenes, zsákszerű tágulat valamely artérián – ez esetben egy fontos artérián az agy mélyén, az agytörzs közelében. A tágulat több érzékeny területet is nyomni kezdett, ez okozta a funkciókieséseket. Félő volt, hogy bármely pillanatban megrepedhet, ami a művészről azonnali halálát jelentett volna. A túlélési esély ennek a területnek a megműtésénél szintén a nullával volt egyenlő.

Volt még ugyan egy aprócska reménysugár, de az csak olyan volt, mintha egy fuldokló egy szalmaszáliba próbálna kapaszkodni. Első hallásra legalábbis szinte teljes képtelenségnek tűnt. Létezik egy beavatkozás, melyet szaknyelven úgy hívnak: *hypothermic cardiac standstill*, azaz hipotermiás szívmegállítás. A rendkívül ritkán alkalmazott műtéti eljárás során a betegnél úgy idézik elő szándékosan a klinikai halált, hogy addig hűtik a testét, amíg meg nem áll a szíve. A páciensnek leáll a légzése, beavatkozás közben nem működik az agya, megszűnik a véráramlása – egyszóval teljesen leáll a szervezete. Pam Reynolds műtétjére csak ilyen extrém körülmények közt kerülhetett volna sor, tehát önként meg kellett volna járnia

a klinikai halált ahhoz, hogy életben maradjon – és még akkor sem volt biztos, hogy sikerül újraéleszteni. Ha azonban mind a műtét, mind az ébresztés sikerrel jár, megvolt rá a remény, hogy az énekesnő egyszer ismét teljes életet élhet majd.

Mindez 1991-ben történt. Pam Reynolds belekapaszkodott az utolsó szalmaszálba, és megmenekült. De nem csak ez volt az egyetlen oka annak, hogy az esetet felkapta a világsajtó: a műtétet követően Pam halálközeli élményről számolt be. Képes volt valóságként felidézni a beavatkozás számos részletét, sőt még a műtőben elhangzott beszélgetésekre is emlékezett. Képes volt leírni az orvosi műszereket, melyeket a sebész használt a műtét során, miközben – bedugott füllel, lehunytt szemmel – állandó megfigyelés mellett bárminemű agyi aktivitás nélkül feküdt a műtőasztalon. Fantasztikus, egyenesen hihetetlen története csak még tovább élte azt az újra és újra felmerülő vitát: van-e az embernek lelke? Reynolds visszaemlékezéseire a mai napig nincs logikus magyarázat, egyvalami azonban biztos: a műtét után még húsz évig élt, különösebb szövődmények nélkül.

Robert F. Spetzlernek hívták az idegsebészt, aki belevágott ebbe a kockázatos műtétbe. Nem ez volt az első ilyen beavatkozása. Még kezdő idegsebész koromban olvastam egy könyvet a phoenixi Barrow Ideggyógyászati Intézetben végzett munkájáról: *The Healing Blade* (Gyógyító penge) címmel. Az olvasmány teljesen magával ragadott. Ennek már jócskán több mint húsz éve. Akkoriban még csak néhány orvos merészelt megkísérelni ezt a beavatkozást. Spetzler ezek közé az úttörők közé tartozott. Ő végezte el a legtöbb ilyen műtétet – és az ő pácienseinél

volt a legalacsonyabb a halálozási arány. Spetzler, aki egy Würzburg melletti faluban született, családjával tizenegy éves korában, az ötvenes évek elején vándorolt ki az Egyesült Államokba. Szoros barátság fűzte azóta már elhunyt egykori főnökömhöz a Mannheimi Egyetemi Klinikán. Ennek a közös ismerősnek köszönhetem, hogy én is megismerhettem őt, illetve később néhányszor meglátogathattam Phoenixben, ahol a világ egyik legnagyobb, idegrendszeri betegségeket kutató és kezelő intézményében, a Barrow Ideggyógyászati Intézetben hosszú ideig ő vezette az idegsebészeti osztályt. Idővel nekem is jó barátommá és mentorommá vált, akivel máig tartom a kapcsolatot.

Manapság már senki sem végez szívmegeállítási műtéteket. Ez az állapot a beavatkozás idejére nagyon hasznosnak bizonyul ugyan, utána azonban nehéz kezelni. A páciens felmelegítése és felébresztése mindig kockázatos szerencsejáték volt, ami gyakran visszafordíthatatlan károsodásokat okozott az illető szervezetében.

Modern műtőinkben ma már kifinomult képalkotó eljárásokkal, számítógéppel vezérelt módszerekkel és modern, minimálisan invazív sebészeti technikákkal dolgozunk. Időközben teljesen új lehetőségek nyíltak meg előttünk. Segítségükkel azokon a helyeken is képesek vagyunk teljes szívmegeállítás nélkül műteni, amelyeket sokáig inoperábilisnek tartottunk. Egyvalami azonban nem változott: továbbra is folyamatosan új módszerek után kutatunk, és még ma is minden beavatkozás után izgulunk, nem okozunk-e maradandó károsodást. Mi, idegsebészek, továbbra is minden egyes műtét után a páciens mellett várakozva számoljuk a percek az ébredéséig, hogy kiderüljön, tud-e mozogni, beszélni.

Robert Spetzler könyvében azonban leginkább a hozzáállása nyűgözött le: bátorsága, mellyel minden követ megmozgatott, hacsak a leghalványabb reménysugár megcsillant, illetve a benne rejlő akarat, hogy állandóan feszegesse a határokat és minden kudarcból tanuljon. Bár annak idején még nem tudtam teljesen átérezni, mennyire megviseli az embert minden rosszul végződő, súlyos és maradandó károsodást vagy akár halált okozó eset, azt már akkor is világosan láttam, hogy olyan emberről van szó, aki hajlandó mindezt vállalni azért, hogy segíthessen embertársain. Saját magamnak is ezt a hozzáállást tűztem ki célul, és a mai napig ez vezérel.

„Az idegsebészet alku az élet legszebb és legborzasztóbb oldalával”, fogalmazott Aaron A. Cohen-Gadol, az Indianai Orvostudományi Egyetem idegsebésze. Ezt a mondatot még fogom idézni néhányszor, hiszen könyvemben olyan műtétekről is be kívánok számolni, amelyek nem hozták meg a kívánt sikert. Azokról a betegekről is lesz szó, akiken nem tudtunk segíteni, vagy akik egy sebészeti beavatkozás óta súlyos fogyatékkal kénytelenek együtt élni. Néha csak percek telnek el a sikeres műtét felett érzett öröm és a hirtelen fellépő utóvérzés iszonyata közt. Akármilyen gyorsan műtjük is újra a beteget, előfordulhat, hogy belehal vagy belerokkan a beavatkozásba. Az ilyen eseteket még a legrutinósabbak sem dolgozzák fel egykönnyen. Az aggodalom, a félelem és a kételyek egész szakmai pályafutásunkat végigkísérik.

Ugyanakkor ebben az alkuban mindig ott van az élet legszebb oldala is. Az egész csapat számára jutalom és egyben motiváció is minden olyan eset, amikor sikerül egy daganatot vagy egy súlyos érrendszeri elváltozást

megműteni, és ezzel javítani egy olyan beteg életminőségén, akinek a betegsége nemrég még túl komplikáltnak tűnt egy műtéthez. A beavatkozások után sokszor kérdezik tőlem, hogyan élek meg idegsebészként egy-egy ilyen műtétet, hogy birkózom meg a kihívásokkal és a kudarcokkal emberileg, és mennyire érint személyesen a pácienseim sorsa. Mindezekre a kérdésekre választ kaphatnak a könyvben szereplő, kiválasztott esetek révén, melyek mindegyike munkám egy-egy különleges aspektusát érinti.

Mindemellett mélységes csodálattal tölt el maga az emberi agy, mely minden törekenysége és sebezhetősége ellenére lenyűgöző regenerálódási képességgel bír. Kivételesen mindenki a hatása alá kerül, amikor egy műtét alkalmával első ízben megpillantja. Az összetett anatómiájú, fehér, rózsaszín és szürke színekben tündöklő szerv esztétikailag fantasztikus látványt nyújt: békés és vértelen. Agyunk több millió éves evolúció eredménye. Százmilliárd kis sejtből áll, ezek alkotják együttesen a vezérlőközpontot, személyiségünk legfőbb bázisát. Egészséges állapotban minden ember agya hasonló, ugyanakkor, az ujjlenyomatunkhoz hasonlóan, mindenkié teljesen egyedi. Az ember nézi a szövetstruktúrákat, az apró és még apróbb erek elágazásait, ahogy minden összefügg mindennel, és értelmet nyer, és újra és újra önkéntelenül is leborul a teremtés emefenséges produktuma előtt, mely ott lüktet a szeme előtt. Egyvalamiben biztos vagyok: az idegsebészeti műtőben nincs olyan ember, aki ne osztaná ezt a lelkesedést, és ne érezné magát kiváltságosnak, hogy ezt a munkát végezheti.

Ez a lenyűgöző szerkezetű szerv – a maga számtalan, részben még felfedezésre váró funkciójával – jelenti munkánk mindennapos terepét, mely egyszerre izgalmas és